

Regeringens proposition

1980/81:164

om ansvarighet för radiotaltidningar, m. m.;

beslutad den 19 mars 1981.

Regeringen föreslår riksdagen att anta de förslag som har tagits upp i bifogade utdrag av regeringsprotokoll ovannämnda dag.

På regeringens vägnar

THORBJÖRN FÄLLDIN

CARL AXEL PETRI

Propositionens huvudsakliga innehåll

Regeringen har föreslagit att innehållet i dagstidningar skall kunna spridas till synskadade genom rundradiosändning av s. k. taltidningar. I denna proposition föreslås en reglering av ansvarigheten för sådana radiosända taltidningar. Regleringen ansluter mycket nära till bestämmelserna i tryckfrihetsförordningen om ansvaret för periodiska skrifter. Den föreslås träda i kraft den 1 juli 1981.

1 Förslag till Lag om ansvarighet för radiotaltidningar

Häri genom föreskrivs följande.

1 § Denna lag gäller yttrandefriheten i sådana radiotaltidningar som avses i lagen (1981:000) om radiotaltidningar.

I frågor som inte behandlas i denna lag gäller vad som föreskrivs i andra författningar.

2 § Missbruk av yttrandefriheten i en radiotaltidning medför ansvar och skadeståndsskyldighet endast när gärningen innefattar yttrandefrihetsbrott. Vad som har sagts nu gäller också förverkande av egendom och annan särskild rättsverkan av brott.

Med yttrandefrihetsbrott avses i denna lag framställningar eller offentliggöranden som enligt 7 kap. 4 eller 5 § tryckfrihetsförordningen skulle ha varit att anse som tryckfrihetsbrott, om gärningen hade begåtts genom en tryckt skrift. Yttrandefrihetsbrott föreligger endast om radiotaltidningen har blivit sänd.

3 § Bestämmelser i brottsbalken eller i annan lag om påföljd för de brott, som avses i 7 kap. 4 och 5 §§ tryckfrihetsförordningen, eller om förverkande av egendom eller annan särskild rättsverkan av ett sådant brott gäller också när brottet är att anse som yttrandefrihetsbrott i en radiotaltidning.

4 § Den som är utgivare av den periodiska skrift som utgör en radiotaltidnings förlaga har befogenhet att bestämma över radiotaltidningens innehåll så att ingenting får förekomma i denna mot hans vilja. Har en ställföreträdare inträtt som utgivare, gäller det sagda honom.

5 § För yttrandefrihetsbrott i en radiotaltidning ansvarar den som enligt 8 kap. tryckfrihetsförordningen i egenskap av utgivare, ställföreträdare för denne eller ägare är ansvarig för den periodiska skrift som utgör radiotaltidningens förlaga.

6 § Ingen annan får dömas till ansvar för yttrandefrihetsbrott i en radiotaltidning eller för medverkan till ett sådant brott än den som är ansvarig enligt 5 §.

Om en författare eller annan upphovsman till innehållet i en radiotaltidning gör sig skyldig till en sådan gärning som anges i 7 kap. 3 § första stycket tryckfrihetsförordningen, får han dock dömas till ansvar för detta enligt vad som är föreskrivet i allmänhet. Detsamma gäller, om någon lämnar ett meddelande för offentliggörande i en radiotaltidning eller anskaffar uppgif-

ter eller underrättelser för att offentliggöra dessa i en sådan tidning eller för att lämna ett sådant meddelande som nyss har angetts utan att syftet är att uppgifterna eller underrättelserna skall offentliggöras i radiotidningens förlaga.

7 § För skada på grund av yttrandefrihetsbrott i en radiotidning svarar den som enligt 5 § är ansvarig för brottet.

Svarar utgivaren av den periodiska skrift som utgör en radiotidnings förlaga eller en ställföreträdare för denne för ett yttrandefrihetsbrott i radiotidningen, är den periodiska skriftens ägare skyldig att ersätta skadan tillsammans med utgivaren eller ställföreträdaren.

Skadeståndsskyldighet får inte åläggas någon annan än den som är ansvarig för skadan enligt första eller andra stycket. Om skadeståndsskyldighet på grund av brott som avses i 6 § andra stycket gäller dock vad som är föreskrivet i allmänhet.

8 § Frågor som rör missbruk av yttrandefriheten i en radiotidning skall bedömas efter samma grunder som enligt 1 kap. 4 § tryckfrihetsförordningen gäller för bedömningen av missbruk av tryckfriheten.

Den som är ansvarig enligt 5 § för en radiotidning skall anses ha haft kännedom om innehållet i radiotidningen och ha medgett att denna sändes.

9 § I mål om ansvar eller skadestånd eller om förverkande av egendom eller annan särskild rättsverkan på grund av yttrandefrihetsbrott i en radiotidning får fråga inte väckas om vem som, utan att vara ansvarig för brottet eller skadeståndsskyldig enligt denna lag,

1. är författare eller annan upphovsman till innehållet i radiotidningen,
2. har framställt radiotidningen, eller
3. har lämnat meddelande enligt 1 kap. 1 § tredje stycket tryckfrihetsförordningen till den periodiska skrift som utgör radiotidningens förlaga.

Handläggs ett sådant mål som avses i första stycket i samma rättegång som ett tryckfrihetsmål, hindrar det stycket inte att en fråga, som enligt 3 kap. 2 § andra stycket tryckfrihetsförordningen får väckas i tryckfrihetsmålet, tas upp i den gemensamma rättegången.

10 § Beträffande mål om ansvar eller skadestånd eller om förverkande av egendom eller annan särskild rättsverkan på grund av yttrandefrihetsbrott i en radiotidning gäller vad som är föreskrivet om motsvarande mål angående tryckfrihetsbrott genom den periodiska skrift som utgör radiotidningens förlaga.

I fråga om mål angående ansvar eller skadestånd på grund av brott som

avses i 6 § andra stycket första meningen gäller vad som är föreskrivet om motsvarande tryckfrihetsmål.

11 § Den som har tagit befattning med tillkomsten eller sändningen av en radiotaltidning får inte röja vad han därvid har fått veta om vem som är författare eller annan upphovsman till innehållet i radiotaltidningen, vem som har framställt denna eller vem som har lämnat ett sådant meddelande som anges i 9 § första stycket 3, om inte

1. denne har samtyckt till det,

2. det i ett sådant mål som anges i 9 § första stycket är fråga huruvida den, mot vilken talan förs, enligt denna lag är ansvarig för brottet eller är skadeståndsskyldig,

3. det i ett fall som avses i 6 § andra stycket första meningen är fråga om ett sådant brott mot rikets säkerhet som anges i 7 kap. 3 § första stycket 1 tryckfrihetsförordningen,

4. det i ett fall som avses i 6 § andra stycket första meningen är fråga om ett brott enligt 7 kap. 3 § första stycket 2 eller 3 tryckfrihetsförordningen och rätten anser det behövt att det vid förhandling lämnas uppgift huruvida den som är tilltalad eller skäligen misstänkt för brottet har medverkat till framställningen i radiotaltidningen,

5. rätten av hänsyn till ett allmänt eller enskilt intresse anser det vara av synnerlig vikt att uppgift i saken lämnas vid vittnesförhör eller förhör med en part under sanningsförsäkran, eller

6. uppgiftslämnandet i annat fall är tillåtet enligt 3 kap. 3 § tryckfrihetsförordningen.

12 § Myndigheter och andra allmänna organ får inte efterforska den som är författare eller annan upphovsman till innehållet i en radiotaltidning eller den som har framställt en radiotaltidning i vidare mån än som krävs för ett åtal eller annat ingripande som inte strider mot denna lag. Får efterforskning förekomma, skall därvid beaktas den tystnadsplikt som är föreskriven i 11 §.

13 § Ägaren till den periodiska skrift som utgör en radiotaltidnings förlaga skall se till att varje sändning av radiotaltidningen spelas in och att inspelningen bevaras minst sex månader från sändningen. Rätt att kostnadsfritt ta del av en sådan inspelning och att få en utskrift av vad som har yttrats i sändningen har

1. justitiekanslern,

2. en enskild, om han anser att ett yttrandefrihetsbrott mot honom har begåtts i radiotaltidningen eller att han har lidit skada på grund av ett yttrandefrihetsbrott i radiotaltidningen och det inte är uppenbart att han inte berörs av innehållet i denna på ett sådant sätt att han kan vara målsägande.

14 § Allmänt åtal för yttrandefrihetsbrott i en radiotaltidning väcks av justitiekanslern. Åtalet skall väckas inom sex månader från det att radiotaltidningen sändes. Vad som är föreskrivet i 9 kap. 2 § andra stycket tryckfrihetsförordningen och annan lag angående åtal för tryckfrihetsbrott skall tillämpas också i fråga om åtal för yttrandefrihetsbrott i en radiotaltidning.

Justitiekanslern är åklagare även i mål om ansvar för brott som avses i 6 § andra stycket första meningen.

15 § 1 fråga om ansvar för den som bryter mot 11 § gäller 20 kap. 3 § brottsbalken. Åtal för ett sådant brott får väckas av åklagaren endast om målsäganden anger brottet till åtal.

Den som bryter mot 12 § första meningen skall dömas till böter eller fängelse i högst ett år.

Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet underlåter att fullgöra någon av sina skyldigheter enligt 13 § skall dömas till böter eller fängelse i högst ett år.

Justitiekanslern är åklagare i mål om ansvar för brott som avses i denna paragraf.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1981.

2 Förslag till Lag om ändring i rättegångsbalken

Härigenom föreskrivs att 36 kap. 5 och 8 §§ samt 49 kap. 4 § rättegångsbalken skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

36 kap.

5 §¹

Den som till följd av 2 kap. 1 eller 2 § eller 3 kap. 1 § sekretesslagen (1980:100) eller bestämmelse, till vilken hänvisas i något av dessa lagrum, ej äger lämna uppgift må ej höras som vittne därom utan tillstånd från den myndighet i vars verksamhet uppgiften har inhämtats.

Ej heller må advokat, läkare, tandläkare, barnmorska, sjuksköterska, kurator vid familjerådgivningsbyrå, som drives av kommun, landstingskommun, församling eller kyrklig samfällighet, eller deras biträden höras angående något, som på grund av denna deras ställning förtrotts dem eller de i samband därmed erfarit, med mindre det är i lag medgivet eller den, till vilkens förmån tystnadsplikten gäller, samtycker därtill.

Rättegångsombud, biträde eller försvarare må ej höras som vittne om vad för uppdragets fullgörande förtrotts honom, med mindre parten medger, att det må yppas.

Utan hinder av vad i andra eller tredje stycket sägs vare annan än försvarare skyldig att avgiva utsaga i mål angående brott, för vilket icke är stadgat lindrigare straff än fängelse i två år.

Om tystnadsplikt för präst inom svenska kyrkan är särskilt stadgat. Präst inom annat trossamfund än svenska kyrkan eller den som i sådant samfund intager motsvarande ställning må icke höras som vittne om något som han vid enskilt skriftermål eller under själavårdande samtal i övrigt har erfarit.

Den som har tystnadsplikt enligt 3 kap. 3 § tryckfrihetsförordningen, 9 § radioansvarighetslagen (1966:756) eller 1 § lagen (1978:480) om ansvarighet i försöksverksamhet med närradio må höras som vittne om *förhållande* som tystnadsplikten avser endast i den mån det *stulgas* i nämnda lagrum.

Den som har tystnadsplikt enligt 3 kap. 3 § tryckfrihetsförordningen, 9 § radioansvarighetslagen (1966:756), 1 § lagen (1978:480) om ansvarighet i försöksverksamhet med närradio eller 11 § lagen (1981:000) om ansvarighet för radiotidningar får höras som vittne om *förhållanden* som tystnadsplikten avser endast i den mån det *föreskrivs* i nämnda *paragrafer*.

¹ Senaste lydelse 1980:101.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

8 §²

Rätten må förelägga den som skall höras som vittne att, innan han infinner sig för avgivande av vittnesmål, uppliva sin kunskap om vad vittnesförhöret gäller genom att granska för vittnet tillgängliga räkenskapsböcker, anteckningar eller andra handlingar eller besiktiga plats eller föremål, om sådant kan ske utan avsevärd olägenhet för vittnet.

Om rätten enligt 3 kap. 3 § 5 tryckfrihetsförordningen eller 9 § första stycket 5 radioansvarighetslagen (1966:756) skall pröva *huruvida* någon, som är *pliktig* att hemlighålla uppgift som *där* avses, *likväl må* höras som vittne därom, *inhämta* rätten först, om *ej* särskilda skäl *föranleda* annat, yttrande från företag, hos vilket han har erhållit vetskap om uppgiften.

Om rätten enligt 3 kap. 3 § 5 tryckfrihetsförordningen, 9 § första stycket 5 radioansvarighetslagen (1966:756) eller 11 § 5 lagen (1981:000) om ansvarighet för radiotaltidningar skall pröva *om* någon, som är *skyldig* att hemlighålla *en* uppgift som avses *där*, *ändå får* höras som vittne därom, *skall* rätten först, om *inte* särskilda skäl *föranleder* annat, *inhämta* yttrande från *det* företag, hos vilket han har erhållit vetskap om uppgiften.

49 kap.

4 §³

Talan mot underrätts beslut under rättegången skall föras särskilt, om rätten

1. avvisat ombud, biträde eller försvarare;
2. ogillat tredje mans yrkande att få som intervenient deltaga i rättegången;
3. förelagt part eller annan att förete skriftligt bevis eller att tillhandahålla föremål för syn eller besiktning eller *ock* enligt 3 kap. 3 § 5 tryckfrihetsförordningen eller 9 § första stycket 5 radioansvarighetslagen (1966:756) funnit det vara av synnerlig vikt att *där avsedd* uppgift lämnas vid vittnesförhör eller förhör med part under sanningsförsäkran;
3. förelagt *en* part eller *någon* annan att förete skriftligt bevis eller att tillhandahålla föremål för syn eller besiktning eller *också* enligt 3 kap. 3 § 5 tryckfrihetsförordningen, 9 § första stycket 5 radioansvarighetslagen (1966:756) eller 11 § 5 lagen (1981:000) om ansvarighet för radiotaltidningar funnit det vara av synnerlig vikt att *en* uppgift *som*

² Senaste lydelse 1977:1020.

³ Senaste lydelse 1979:242.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

avses där lämnas vid vittnesförhör eller förhör med en part under sanningsförsäkran;

4. utlåtit sig angående ådömande av förelagt vite eller häkte eller om ansvar för förseelse i rättegången eller angående skyldighet för någon, som ej är part eller intervenient, att gottgöra i rättegången vållad kostnad;

5. utlåtit sig angående ersättning eller förskott av allmänna medel till målsägande eller angående ersättning eller förskott till biträde, försvarare, vittne, sakkunnig eller annan, som ej är part eller intervenient;

6. utlåtit sig i tvistemål angående kvarstad, skingringsförbud eller annan handräckning eller i brottmål angående häktning eller åtgärd, som avses i 25–28 kap.;

7. avslagit begäran om biträde eller försvarare eller till sådant uppdrag förordnat annan än part föreslagit;

8. utlåtit sig i annat fall än som avses i 5 eller 7 i fråga som gäller allmän rättshjälp; eller

9. avslagit begäran om rättshjälp åt misstänkt i brottmål eller om ersättning eller förskott till part, som åtnjuter sådan förmån.

Särskild talan skall föras genom besvär. Är fråga om beslut, som avses i 1, 2, 3, 7, 8 eller 9, åligge den som vill föra talan att, om beslutet meddelats vid sammanträde för förhandling, genast och eljest inom en vecka från den dag, då han erhöll del därav, anmäla missnöje; försummas det, äge han ej vidare rätt till talan. Rätten pröve genast, om anmälan rätteligen gjorts.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1981.

3 Förslag till Lag om ändring i sekretesslagen (1980:100)

Härigenom föreskrivs att 16 kap. 1 § sekretesslagen (1980:100)¹ skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

16 kap.

1 §

Att friheten enligt 1 kap. 1 § tryckfrihetsförordningen att meddela och offentliggöra uppgifter i vissa fall är begränsad framgår av 7 kap. 3 § första stycket 1 och 2 samt 5 § 1 och 2 samma förordning. De fall av uppsåtligt åsidosättande av tystnadsplikt, i vilka nämnda frihet enligt 7 kap. 3 § första stycket 3 och 5 § 3 tryckfrihetsförordningen i övrigt är begränsad, är de där tystnadsplikten följer av

Föreslagen lydelse

-----

2. 3 kap. 3 § tryckfrihetsförordningen, 9 § radioansvarighetslagen (1966:756) eller 1 § lagen (1978:480) om ansvarighet i försöksverksamhet med närradio

2. 3 kap. 3 § tryckfrihetsförordningen, 9 § radioansvarighetslagen (1966:756), 1 § lagen (1978:480) om ansvarighet i försöksverksamhet med närradio eller 11 § lagen (1981:000) om ansvarighet för radiotidningar

-----

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1981.

¹ Lagen omtryckt 1980:880.

JUSTITIEDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1981-02-26

Närvarande: statsministern Fälldin, ordförande, och statsråden Bohman, Wikström, Dahlgren, Åsling, Söder, Krönmark, Johansson, Wirtén, Holm, Andersson, Boo, Winberg, Adelson, Danell, Petri

Föredragande: statsrådet Petri

Lagrådsremiss om ansvarighet för radiotaltidningar, m. m.

1 Inledning

År 1979 tillkallade chefen för utbildningsdepartementet med stöd av regeringens bemyndigande en särskild utredare¹ med uppdrag att utreda vissa frågor inom radiolagstiftningen. Utredaren har avgett betänkandet (Ds U 1980:12) Radiosända dagstidningar. Betänkandet innehåller lagförslag som innebär att innehållet i dagstidningar skall få spridas till synskadade genom rundradiosändningar. Vidare innehåller betänkandet förslag till en särskild lag om ansvarighet för sådana radiosända s. k. taltidningar och vissa följdändringar till detta. Förslaget till lag om ansvarighet för radiosända taltidningar med följdändringar bör fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga 1*.

Betänkandet har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna och en sammanställning av remissyttrandena såvitt gäller förslagen i bilaga 1 bör fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga 2*.

Chefen för utbildningsdepartementet kommer senare denna dag att förelägga regeringen förslag som skall möjliggöra att taltidningar sänds i radio. Frågan om lagstiftning om ansvarigheten för sådana radiotaltidningar bör tas upp till behandling nu.

2 Gällande regler om ansvarighet för periodiska skrifter, radio- och TV-program m. m.

I fråga om ansvaret för periodiska skrifter finns regler i tryckfrihetsförordningen (TF, omtryckt 1979:936). För radio- och TV-program från Sveriges

¹ Numera rättschefen Jan Pennlöv.

radios fyra dotterbolag (SR) gäller bestämmelserna i radioansvarighetslagen (1966:756. RAL, ändrad senast 1978:477). RAL bygger i stor utsträckning på TF. Föreskrifter om ansvaret för radio- och TV-program i närradio finns i lagen (1978:480) om ansvarighet i försöksverksamhet med närradio (LAFN). Dessa föreskrifter hänvisar i det mesta till bestämmelserna i RAL.

I TF, RAL och LAFN regleras exklusivt i vilka fall straffrättsligt eller skadeståndsrättsligt ansvar får utkrävas för missbruk av yttrandefriheten i en tryckt skrift eller i ett radio- eller TV-program som sänds av SR eller av en sammanslutning som har tillstånd att sända närradio. En förutsättning för ansvar är att det föreligger ett sådant brott som avses i 7 kap. 4 eller 5 § TF (1 kap. 3 § TF, 2 § RAL och 1 § LAFN).

Såväl TF som RAL och LAFN innebär att i princip bara *en* person anses straffrättsligt ansvarig för missbruk av yttrandefriheten. I första hand ansvarar enligt TF:s regler om periodiska skrifter utgivaren för skriften (8 kap. 1 § första stycket TF) och enligt RAL och LAFN en programutgivare (4 § första stycket RAL och 4 § första stycket LAFN).

Det finns dock skillnader mellan de tre ansvarssystemen. För en periodisk skrift ansvarar i princip utgivaren så länge ägaren inte utser en ny utgivare (8 kap. 1 § TF). Däremot förordnas en programutgivare för varje radio- eller TV-program från SR för sig (3 § första stycket RAL). För närradios del utses en programutgivare för hela den programverksamhet som en sammanslutning har tillstånd till (2 § första stycket LAFN). En annan olikhet består i att det kan finnas en ställföreträdare eller en tillfällig ersättare, som kan överta ansvaret från utgivaren av en periodisk skrift (5 kap. 9 och 10 §§ TF) eller programutgivaren inom närradion (3 § första stycket LAFN) men inte för en programutgivare hos SR. Vidare gäller att utgivaren av en periodisk skrift, en ställföreträdare för honom, en programutgivare inom närradion och en tillfällig ersättare för en sådan programutgivare skall anmälas till en viss myndighet (5 kap. 4 och 9 §§ TF samt 2 § tredje stycket och 3 § första stycket LAFN). Utgivaren eller hans ställföreträdare skall dessutom anges på varje nummer eller häfte av den periodiska skriften (5 kap. 11 § TF). En programutgivare inom SR skall däremot antecknas i ett register som förs hos programföretaget och som är tillgängligt för allmänheten (3 § tredje stycket RAL).

I andra hand har den som utser en utgivare av en periodisk skrift resp. programutgivare ansvaret (8 kap. 2 § TF, 4 § tredje stycket RAL och 4 § andra stycket LAFN).

Den som är straffrättsligt ansvarig har enligt alla tre författningarna också det skadeståndsrättsliga ansvaret men delar detta med ägaren till den periodiska skriften, programföretaget resp. den sammanslutning som har tillstånd att sända närradio (11 § 1 och 2 §§ TF, 6 § första och andra styckena RAL samt 5 § första och andra styckena LAFN).

Med ensamansvaret sammanhänger den frihet från straffrättsligt ansvar och skadeståndsskyldighet som i allmänhet den har som lämnar uppgifter för

att de skall offentliggöras i en tryckt skrift eller i ett radio- eller TV-program från SR eller i närradion eller som anskaffar uppgifter i ett sådant syfte (1 kap. 1 § tredje och fjärde styckena TF, 5 § andra stycket RAL samt 1 § andra stycket LAFN). I princip gäller inte heller i övrigt något ansvar för medverkan till missbruk av yttrandefriheten (1 kap. 3 § TF, 5 § första stycket och 6 § tredje stycket RAL samt 4 § tredje stycket och 5 § tredje stycket LAFN). Det finns dock vissa undantag från dessa principer (1 kap. 9 § 3 och 7 kap. 3 § TF, 5 § andra stycket RAL, 1 § andra stycket LAFN).

Såväl TF som RAL och LAFN innehåller bestämmelser som är avsedda att skydda den som har medverkat vid tillkomsten av en tryckt skrift eller av ett radio- eller TV-program från SR eller i närradion (3 kap. TF, 7 § tredje och fjärde styckena, 9 § och 9 a § RAL samt 1 § andra stycket LAFN). Bestämmelserna avser bl. a. tystnadsplikt (3 kap. 3 § TF, 9 § RAL och 1 § andra stycket LAFN). I den delen kompletteras de av föreskrifter dels i 36 kap. 5 och 8 §§, 37 kap. 5 § samt 49 kap. 4 § rättegångsbalken (RB, 36 kap. 5 § ändrad senast 1980:101, 36 kap. 8 § och 37 kap. 5 § ändrade senast 1977:1020, 49 kap. 4 § ändrad senast 1979:242), dels i 16 kap. 1 § sekretesslagen (1980:100, omtryckt 1980:880).

Reglerna om rättegången i de mål som rör missbruk av yttrandefriheten är i stort sett desamma vare sig det gäller yttranden i en tryckt skrift eller i ett radio- eller TV-program från SR eller i närradion. Dessa regler innebär bl. a. att bara vissa tingsrätter är behöriga att uppta sådana mål, att jury i princip skall medverka vid avgöranden och att justitiekanslern (JK) ensam är åklagare.

Den skyldighet att bevara ett exemplar av en tryckt skrift som gäller enligt 4 § lagen (1977:1016) med vissa bestämmelser på tryckfrihetsförordningens område har sin motsvarighet i vad som åligger SR enligt 6 § förordningen (1967:226) om tillämpningen av radioansvarighetslagen (1966:756) (6 § ändrad 1978:483) och i vad som åligger en sammanslutning med tillstånd att sända närradio enligt 7 § LAFN. I alla tre fallen har skyldigheten samband med JK:s tillsyn över att yttrandefriheten inte missbrukas.

Slutligen kan nämnas att bl. a. frågan om ansvar för innehållet i tryckta skrifter och radio- och TV-program f. n. utreds av yttrandefrihetsutredningen (Ju 1977:10). Kommittén har avgett betänkandet (SOU 1979:49) Grundlagsskyddad yttrandefrihet – yttrandefrihetsutredningen inbjuder till debatt. Betänkandet har remissbehandlats (se Ds Ju 1980:5). Kommittén väntas avge sitt huvudbetänkande i slutet av år 1981.

3 Rätten att sända radiotaltidningar

De förslag som chefen för utbildningsdepartementet senare denna dag skall förelägga regeringen och som gäller rätten att sända taltidningar i rundradio har i huvudsak följande innehåll.

I 5 § radiolagen (1966:755) föreslås en ändring som innebär att rätten att sända taltidningar i rundradiosändning skall regleras i en särskild lag om radiotaltidningar. I denna nya lag definieras radiotaltidning som en rundradiosänd, uppläst version av en sådan allmän nyhetstidning som trycks och som har dagspresskaraktär (förlagan). Vidare hänvisas till radiolagen beträffande begreppet rundradiosändning (1 §). Radiotaltidningar skall få sändas efter tillstånd av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer (2 §). Tillstånd att sända en radiotaltidning skall få ges till ägaren av en sådan tidning som kan utgöra förlaga till en radiotaltidning och som utges här i landet. Vissa krav på förlagan ställs (3 §). Beträffande innehållet i en radiotaltidning skall gälla att denna helt eller delvis skall återge texten i förlagan. Högst hälften av sändningstiden vid ett sändningstillfälle skall få användas för annonsmaterial ur förlagan. En radiotaltidning skall inte få innehålla material som inte förekommer i förlagan. Den skall dock få innehålla uppgifter som bara avses underlätta för en synskadad att tillgodogöra sig innehållet i radiotaltidningen, t. ex. innehållsregister (4 §). Den särskilda lagen innehåller också föreskrifter om villkor m. m. i fråga om sändningarna (5–9 §§). Lagen föreslås träda i kraft den 1 juli 1981.

4 Utredarens förslag i fråga om ansvarigheten för radiosända taltidningar m. m.

Den särskilde utredaren har som utgångspunkt vid sina överväganden av frågan om ansvaret för innehållet i radiosända taltidningar haft att det skydd som TF innebär för den tryckta förlagan inte får urholkas. Detta betyder att man inte kan undvara särskilda bestämmelser som reglerar ansvarsfrågan på ett sätt som så nära som möjligt ansluter till TF:s regelsystem och kompletterar detta. Det är därvid ofrånkomligt att regleringen av ansvaret för innehållet i en radiosänd taltidning blir tämligen komplicerad. Det får emellertid enligt utredarens mening anses vara värt det priset, om skyddet för den tryckta dagspressen här i landet annars skulle försvagas.

Utredaren anser att det bör finnas ett system med ett principiellt ensamansvar för utgivare av radiosända taltidningar liknande det som gäller för periodiska skrifter och radio- och TV-program från SR och i närradion. Den ansvarige utgivaren bör därvid svara för hela verksamheten och inte för varje sändning för sig. Den modell som finns i RAL och som innebär att en ansvarig utgivare förordnas för varje särskilt program bör med andra ord inte användas. Två möjliga lösningar diskuteras i betänkandet.

Den ena lösningen innebär att det tidningsföretag som får tillstånd att sända en taltidning utser en utgivare för taltidningsverksamheten på samma sätt som en sammanslutning som har tillstånd att sända närradio utser en programutgivare för verksamheten. Tidningsföretaget skulle då ha möjlighet att välja om antingen den tryckta tidningens utgivare skall vara utgivare av taltidningen eller om någon annan skall vara det. Enligt utredarens

uppfattning kan det emellertid göras en del invändningar mot en sådan ordning. Den allvarligaste invändningen är att tidningsföretaget kan utse någon annan än den tryckta tidningens utgivare till utgivare av taltidningen. Det skulle innebära ett avsteg från den princip om ensamansvar som gäller enligt TF i fråga om det material som återfinns i taltidningen. Utgivaren av taltidningen blir ju ansvarig vid sidan av utgivaren av den tryckta förlagan. Utredaren anser därför att denna lösning inte bör väljas.

Den andra lösningen är att utgivaren för den tryckta tidningen i princip alltid har ensamansvaret också för den radiosända taltidningen. Denna skulle härigenom närmast få ställning som en bilaga till den tryckta tidningen (jfr 1 kap. 7 § TF). Denna lösning förutsätter enligt utredarens mening att utgivaren utövar samma kontroll över taltidningens innehåll som han skall göra över den tryckta förlagens (jfr 5 kap. 3 § TF). Utgivaren skulle då svara också för sådant i taltidningen som innebär missbruk av yttrandefriheten i det mediet men som inte återfinns i den tryckta förlagan. Det kan vara fråga om material som inte har hämtats från den tryckta förlagan. Det är vidare inte uteslutet att materialet i den tryckta förlagan genom redigeringen, sättet att göra uppläsningen eller på annat sätt är brottsligt fastän förlagan inte är brottslig i motsvarande del. Utredaren förordar för sin del den andra lösningen.

Beträffande regleringen i övrigt av ansvaret för innehållet i radiosända taltidningar föreslås i betänkandet bestämmelser som nära ansluter till reglerna i TF, RAL och LAFN. Bestämmelserna bör enligt utredaren tas in i en särskild lag om ansvarigheten för radiosända taltidningar.

Utredarens förslag till reglering av frågan om ansvarigheten för radiosända taltidningar har godtagits av remissinstanserna, bortsett från några redaktionella påpekanden.

5 Föredragandens överväganden

Om man inför en möjlighet att sprida innehållet i dagstidningar till synskadade genom radiotaltidningar, är det av stor betydelse att detta inte medför att det skydd som finns i TF för pressen sätts ur spel. Ingripanden som enligt TF är otillåtna, om de riktas mot en tidning eller dess personal för innehållet i själva tidningen, skall inte kunna ske när samma innehåll förekommer i en radiotaltidning. Jag delar därför utredarens uppfattning att det behövs särskilda bestämmelser som reglerar frågan om ansvarigheten för radiosända taltidningar på ett sätt som så nära som möjligt ansluter till TF:s regelsystem och som kompletterar detta.

När det gäller den närmare utformningen av den nya regleringen har remissinstanserna i sak lämnat utredarens förslag utan erinran. För egen del vill jag anföra följande.

När man överväger hur regleringen bör vara utformad, måste man ta ställning till om den skall omfatta också särskilda bestämmelser om

ansvarigheten för sådant i en radiotaltidning som inte har någon motsvarighet i den tryckta förlagan. Det kan hävdas att det endast i sällsynta fall kan bli aktuellt med ett ingripande mot en radiotaltidning på grund av sådant material. Å andra sidan kan det inte uteslutas att uppgifter som bara finns i radiotaltidningen gör denna brottslig. Faller sådana uppgifter utanför ett ensamansvar, som gäller det egentliga innehållet i radiotaltidningen och dess förlaga, kan ingripanden komma att riktas mot tidningsföretaget och dess personal. Det är i så fall bättre att ge skyddet för radiotaltidningar en omfattning som kanske ter sig för stor för vanliga förhållanden men som motverkar att TF:s skydd uppluckras bakvägen. Jag delar därför den särskilde utredarens uppfattning att också sådant i en radiosänd taltidning som bara förekommer där skall omfattas av ett principiellt ensamansvar. Vidare bör gälla ett anonymitetsskydd för dem som medverkar till en radiotaltidnings tillkomst. Den nu förordade ordningen tillgodoser också kravet på att anonymitetsskyddet för dem som tar del i framställningen av den tryckta förlagan inte skall försämrats. Detta skulle annars kunna bli fallet särskilt om radioversionen framställs samtidigt som förlagan, vilket kan vara nödvändigt av tidsskäl.

Vilken metod som bör användas för den tänkta regleringen kan diskuteras. Utredaren har valt att ge skyddet en tämligen utförlig utformning som ganska nära ansluter till RAL:s regelsystem. Man kan också tänka sig att ge de regler i lagen som avser sådant material i en radiotaltidning som har motsvarighet i förlagan formen av en allmän hänvisning till TF:s bestämmelser. Dessa regler skulle sedan få kompletteras med särskilda bestämmelser för det övriga materialet i radiotaltidningen. Man skulle då få en reglering som ter sig mera lättöverskådlig och som kan sägas ge ett klarare uttryck för huvudtanken att TF:s skydd skall gälla också radiotaltidningen. Å andra sidan skulle en sådan reglering ge upphov till särskilda tolkningsproblem som skulle få överlämnas åt rättstillämpningen. En utförligare reglering ger enligt min mening ett säkrare skydd. I likhet med remissinstanserna vill jag därför i allt väsentligt ansluta mig till utredarens förslag om hur regleringen bör vara utformad. Tilläggas kan att frågan om regleringen av ansvarigheten för radiosända taltidningar får tas upp till nya överväganden i samband med att yttrandefrihetsutredningen lägger fram förslag till nya grundlagsregler om yttrandefriheten i massmedierna.

En viktig del av den reglering som jag sålunda förordar är att utgivaren av den periodiska skrift som utgör en radiotaltidnings förlaga ansvarar också för innehållet i taltidningen. Han skall vidare utöva samma kontroll över taltidningens innehåll som över den tryckta tidningen. Utgivaren ansvarar också för sådana inslag i radiotaltidningen som – kanske i strid med reglerna om rätten att sända taltidningar – saknar motsvarighet i den tryckta förlagan. Dessutom är det inte uteslutet att materialet i den tryckta förlagan inte är brottsligt men att motsvarande inslag i radiotaltidningen är det på grund av redigeringen eller uppläsningen.

Har en ställföreträdare för utgivaren av den periodiska skriften inträtt som ansvarig, bör också ansvaret för radiotaltidningen vila på honom.

I andra hand bör ansvaret för en radiotaltidning ligga på ägaren till den periodiska skriften. Denne bör vidare i likhet med vad som gäller enligt TF dela det skadeståndsrättsliga ansvaret med utgivaren. Som utredaren har anfört förefaller det inte påkallat att ha en ansvarskedja som sträcker sig längre än till ägaren (jfr 8 kap. 3, 4 och 10 §§ TF).

Eftersom en radiotaltidning inte skall innehålla annat material än det som finns i den tryckta förlagan (så när som på innehållsregister e. d., se avsnitt 3), kommer den frihet för meddelare och anskaffare som gäller bidrag till den periodiska skriften att gälla också för radiotaltidningens del. I likhet med utredaren anser jag det inte motiverat att införa särskilda regler om ansvarsfrihet för meddelare och anskaffare för det fallet att uppgifterna lämnas för publicering bara i en radiosänd taltidning.

Andra kategorier medverkande än meddelare och anskaffare bör däremot skyddas genom föreskrifter som innebär att något medverkansansvar inte kommer i fråga för deras del. Det gäller både sådana personer som medverkar också i den tryckta förlagens tillkomst och sådana som bara sysslar med radiotaltidningen, t. ex. redaktionspersonal som enbart redigerar radioversionen, inhyrda uppläsare och teknisk personal för sändningen. Liksom enligt TF bör sådan medverkan dock i vissa undantagsfall kunna medföra ansvar (jfr 7 kap. 3 § första stycket TF). Också frågan om ansvaret för annonsörer (jfr 7 kap. 2 § TF) bör lösas i överensstämmelse med TF:s regler härom.

De kategorier av personer som medverkar vid en radiotaltidnings tillkomst och som inte har tystnadsplikt redan enligt 3 kap. 3 § TF bör ges skyldighet att tåga om vad de får veta om vem som är författare eller annan upphovsman till innehållet i taltidningen, vem som har framställt taltidningen eller vem som har lämnat meddelande till den tryckta tidningen. Några andra särskilda regler till skydd för anonymiteten för dem som medverkar vid en radiotaltidnings tillkomst torde inte behövas.

Om man inför en särskild tystnadsplikt för personal som sysslar med radiotaltidningar, bör 36 kap. 5 § rättegångsbalken och 16 kap. 1 § 2 sekretesslagen ändras. Den nya tystnadsplikten bör nämligen medföra begränsningar i vittnesplikten och ta över friheten att lämna uppgifter för offentliggörande i en tryckt skrift eller i ett radio- eller TV-program från SR eller i närradion, den s. k. meddelarfriheten.

De regler som gäller för rättegången i tryckfrihetsmål bör i det stora hela kunna göras tillämpliga också på mål som rör missbruk av yttrandefriheten i en radiotaltidning. Ett tryckfrihetsmål bör kunna handläggas gemensamt med ett mål om ansvar för innehållet i en radiotaltidning, när det är fråga om gemensamt material.

På ett sätt som motsvarar skyldigheten att bevara exemplar av tryckta skrifter och upptagningar av radio- och TV-program från SR och i närradion

bör den som har tillstånd att sända en taltidning vara skyldig att ombesörja en upptagning av varje sändning av taltidningen och att bevara upptagningen i sex månader från sändningen.

Den nu förordade regleringen av ansvaret för radiotaltidningar bör som utredaren har föreslagit tas in i en särskild lag. Denna bör utformas i nära anslutning till bestämmelserna i TF, RAL och LAFN och i allt väsentligt i överensstämmelse med betänkandets förslag. Vissa redaktionella justeringar av lagtexten bör dock göras, bl. a. med anledning av remissyttrandena.

6 Upprättade lagförslag

I enlighet med vad jag nu har anfört har inom justitiedepartementet upprättats förslag till

1. lag om ansvarighet för radiotaltidningar,
2. lag om ändring i rättegångsbalken,
3. lag om ändring i sekretesslagen (1980:100).

Förslagen bör fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga 3*¹.

7 Specialmotivering

7.1 Förslaget till lag om ansvarighet för radiotaltidningar

1 §

Ordet radiotaltidning har givetvis samma betydelse i denna lag (här förkortad LART) som i den särskilda lag som reglerar sändningsrätten. Någon hänvisning till den sistnämnda lagen utöver det som står i 1 § första stycket torde inte behövas. Att LART i likhet med TF, RAL och LAFN inte reglerar *alla frågor som gäller ansvarigheten för radiotaltidningar* anges i 1 § andra stycket (jfr 14 kap. 5 § första stycket TF, 1 § tredje stycket RAL och 1 § andra stycket LAFN).

2 §

Första och andra styckena motsvarar första och andra styckena i 2 § RAL. Som missbruk av yttrandefriheten i här avsedd bemärkelse kan inte betraktas att en sändning till mer än hälften består av reklam och därigenom överskrider gränsen för vad som är tillåtet enligt 4 § lagen om radiotaltidningar. Tredje stycket i paragrafen är avfattat efter mönster av 7 kap. 2 § TF.

3 §

Paragrafen motsvarar 2 § tredje stycket RAL (jfr 7 kap. 6 § första stycket TF).

¹ Bilagan har uteslutits här, såvitt gäller de under 2 och 3 angivna lagförslagen. I dessa delar är bilagan likalydande med de förslag som är fogade till propositionen.

4 §

Paragrafen motsvarar närmast 5 kap. 3 § andra stycket TF. Att föreskriva att en inskränkning i utgivarens (eller ställföreträdarens) befogenhet är utan verkan anser jag inte nödvändigt (jfr 3 § första stycket RAL och 2 § första stycket LAFN).

5 §

Enligt denna paragraf är det den, som enligt 8 kap. 1, 2 och 10 §§ TF är ansvarig för den periodiska skrift som utgör en radiotaltidnings förlaga, som också ansvarar för innehållet i radiotaltidningen. Den krets som kan göras ansvarig utgörs av utgivaren, dennes ställföreträdare (om en sådan finns) och ägaren till den periodiska skriften (jfr 8 kap. 1 och 2 §§ TF). Med tanke på att det inte lär bli aktuellt att ge tillstånd att sända radiotaltidningar till andra än väletablerade tidningsföretag anser jag att det inte finns anledning att lägga något ansvar på någon ytterligare kategori. Att lägga ett ansvar på tidningens tryckare eller utspridare (jfr 8 kap. 3 och 4 §§ TF) kan f.ö. inte vara rimligt, eftersom dessa personer inte har någon kontroll över radiotaltidningen.

6 §

Första stycket motsvarar 5 § första stycket RAL och 4 § tredje stycket LAFN (jfr 1 kap. 3 § TF).

I andra stycket görs två undantag från huvudregeln om att medverkande inte är ansvariga. Det första undantaget motsvarar det undantag som finns i 7 kap. 3 § första stycket TF beträffande den som medverkar som författare eller annan upphovsman till en framställning som är avsedd att införas i en tryckt skrift. Fanns inte detta undantag, skulle det vara straffritt att författa material som bara tas in i en radiotaltidning, trots att författaren skulle ha kunnat fällas till ansvar om materialet hade tagits in i förlagan.

Det andra undantaget innebär i viss mån en avvikelse från vad som i motsvarande fall gäller enligt 1 kap. 1 § tredje och fjärde styckena TF samt 5 § andra stycket RAL. Med anledning av vad JK har uttalat bör det i klarhetens intresse anges att den som lämnar eller anskaffar uppgifter för publicering i just en radiotaltidning inte har något särskilt skydd. Radiotaltidningen skall ju (bortsett från innehållsregister e.d.) inte innehålla annat än det som finns i den tryckta förlagan. För sådant material gäller givetvis i princip ansvarsfrihet för meddelare och anskaffare. Denna ansvarsfrihet gäller också i det fallet att syftet med uppgiftslämnandet eller anskaffandet är publicering i båda medierna.

7 §

Paragrafen motsvarar 6 § RAL och 5 § LAFN (jfr 1 kap. 3 § samt 11 kap. 1 och 2 §§ TF). Andra meningen i tredje stycket svarar mot 11 kap. 1 § tredje stycket TF (jfr 5 § andra stycket RAL).

8 §

Paragrafen motsvarar 7 § första och andra styckena RAL och 6 § LAFN (jfr 1 kap. 4 § samt 8 kap. 12 § och 11 kap. 1 § andra stycket TF).

9 §

Paragrafen motsvarar 3 kap. 2 § TF och 7 § tredje och fjärde styckena RAL. Anonymitetsskyddet gäller också till förmån för en författare eller annan upphovsman till en framställning som återfinns bara i radiotaltidningen och inte i den tryckta förlagan, t. ex. ett innehållsregister e. d. Dessutom skyddas de som framställer en radiotaltidning, t. ex. redigerar denna eller gör uppläsningen. Vidare skyddas meddelare mot att man i ett mål om ansvar för ett yttrandefrihetsbrott i en radiotaltidning väcker frågan om identiteten hos dem som har lämnat uppgifter för publiceringen i radiotaltidningens förlaga, en fråga som inte får väckas i ett mål om ett tryckfrihetsbrott.

Har det begåtts ett yttrandefrihetsbrott i en radiotaltidning och har det samtidigt begåtts ett motsvarande tryckfrihetsbrott i den tryckta förlagan och ev. också ett otillåtet uppgiftslämnande till tidningen, bör ansvarsfrågorna kunna handläggas gemensamt i en rättegång. Målen om tryckfrihetsbrottet och meddelarbrottet kan handläggas gemensamt till följd av reglerna i lagen (1949:164) med vissa bestämmelser om rättegången i tryckfrihetsmål (omtryckt 1977:1017). Också målet om ansvar för yttrandefrihetsbrottet torde kunna handläggas gemensamt med de två andra målen utan att dessa regler ändras (jfr 1 b § andra stycket nyss nämnda lag). Eftersom det bör finnas möjlighet till en sådan gemensam handläggning, har det i andra stycket av förevarande paragraf gjorts ett undantag från huvudregeln i paragrafens första stycke. Utan undantaget skulle nämligen frågan om en uppgiftslämnarens identitet inte få tas upp i den gemensamma rättegången trots att uppgiftslämnaren står åtalad i tryckfrihetsmålet.

10 §

Paragrafen motsvarar 8 § första – tredje styckena RAL. Reglerna i 12 kap. TF om tryckfrihetsmål – t. ex. om forum och jury – blir härigenom tillämpliga också på mål om yttrandefrihetsbrott i en radiotaltidning och på mål om sådan medverkan därtill som är straffbar enligt 6 § andra stycket första meningen.

11 §

Paragrafen motsvarar 3 kap. 3 § TF och 9 § första stycket RAL. När det gäller undantagen från tystnadsplikten finns vissa skillnader jämfört med TF. Punkterna 2–5 har avfattats närmast efter förebild i 9 § RAL. Punkt 6 saknar däremot motsvarighet i RAL. Syftet med denna punkt är att tystnadsplikten enligt förevarande paragraf inte skall hindra att uppgifter lämnas i de fall det är tillåtet enligt 3 kap. 3 § TF. Den personal som tar befattning med en radiotaltidning får alltså lämna uppgifter i samma situationer som de där

tystnadsplikten för den övriga tidningspersonalen viker. Journalister som enligt TF skulle få uttala sig om t. ex. en meddelares identitet bör ju inte hindras av LART bara därför att de sysslar med att redigera radiotaltidningar.

12 §

Denna paragraf motsvarar 3 kap. 4 § TF och 9 a § första stycket RAL.

13 §

Paragrafen motsvarar 7 § LAFN samt 6 och 7 §§ förordningen (1967:226) om tillämpningen av radioansvarighetslagen (1966:756), 6 § ändrad senast 1978:483 (jfr 4 kap. 4 § TF och 4 § lagen med vissa bestämmelser på tryckfrihetsförordningens område).

14 §

Paragrafen motsvarar 9 kap. 2 § första och tredje styckena TF (jfr 8 § fjärde stycket RAL) samt första meningen i 9 kap. 3 § första stycket TF. Regler om åtal för tryckfrihetsbrott finns också i 2 § lagen med vissa bestämmelser på tryckfrihetsförordningens område. Därför görs en hänvisning till annan lag än TF.

15 §

I första stycket finns en hänvisning till brottsbalkens bestämmelser om brott mot tystnadsplikt (jfr däremot 3 kap. 5 § TF och 9 § andra stycket RAL). Såväl uppsåtliga som oaktsamma gärningar kan alltså medföra ansvar. Ringa fall av oaktsamhet är dock straffria. Första stycket innehåller vidare en bestämmelse om att målsägandens angivelse av ett brott mot tystnadsplikten är en förutsättning för åtal (jfr 3 kap. 5 § tredje stycket TF och 9 § andra stycket RAL, se också 20 kap. 5 § fjärde stycket brottsbalken).

I andra stycket finns en bestämmelse om straff för brott mot efterforskningsförbudet i 12 § (jfr 3 kap. 5 § andra stycket TF och 9 a § andra stycket RAL).

Tredje stycket innehåller en straffbestämmelse som avser åsidosättande av skyldigheten enligt 13 § att se till att en sändning av en radiotaltidning spelas in, att bevara inspelningen under en viss tid och att tillhandahålla en sådan inspelning (jfr 5 § första stycket lagen med vissa bestämmelser på tryckfrihetsförordningens område och 8 § första stycket LAFN).

Enligt fjärde stycket får bara JK väcka allmänt åtal för brott mot tystnadsplikten enligt 11 §, för brott mot efterforskningsförbudet i 12 § och för åsidosättande av den skyldighet som gäller enligt 13 § (jfr 9 kap. 2 § tredje stycket TF, 5 § andra stycket lagen med vissa bestämmelser på tryckfrihetsförordningens område, 9 § andra stycket och 9 a § andra stycket RAL samt 8 § andra stycket LAFN).

7.2 Ändringarna i rättegångsbalken och sekretesslagen

Ändringarna består i att den tystnadsplikt som föreskrivs i 11 § LART likställs med övriga tystnadsplikter på massmedieområdet när det gäller begränsningar i vittnesplikten och företräde framför meddelarfriheten m. m.

8 Hemställan

Jag hemställer att lagrådets yttrande inhämtas över förslagen till

1. lag om ansvarighet för radiotaltidningar,
2. lag om ändring i rättegångsbalken,
3. lag om ändring i sekretesslagen (1980:100).

9 Beslut

Regeringen beslutar i enlighet med föredragandens hemställan.

*Bilaga 1***Den särskilde utredarens lagförslag****1 Förslag till****Lag om ansvarighet för radiosända taltidningar**

Härigenom föreskrivs följande.

1 § Denna lag gäller yttrandefriheten i sådana taltidningar som sänds i rundradio med stöd av lagen (1981:000) om rundradiosändning av taltidningar.

I frågor som inte behandlas i denna lag gäller vad som föreskrivs i andra författningar.

2 § Missbruk av yttrandefriheten i en taltidning medför ansvar och skadeståndsskyldighet endast när gärningen innefattar ett yttrandefrihetsbrott. Vad som har sagts nu gäller också förverkande av egendom och annan särskild rättsverkan av brott.

Med yttrandefrihetsbrott avses i denna lag en framställning eller ett offentliggörande som enligt 7 kap. 4 eller 5 § tryckfrihetsförordningen skulle ha varit att anse som ett tryckfrihetsbrott, om gärningen hade begåtts genom en tryckt skrift. Ett yttrandefrihetsbrott föreligger endast om taltidningen har blivit sänd i radio.

Som ett yttrandefrihetsbrott anses inte ett tillkännagivande i en annons eller ett liknande meddelande i en taltidning, om det inte av meddelandets innehåll omedelbart framgår att ansvar för ett sådant brott kan komma i fråga. Är meddelandet straffbart i förening med en omständighet, som inte omedelbart framgår av meddelandets innehåll, gäller vad som är föreskrivet i allmänhet. Motsvarande gäller i fråga om ett meddelande genom chiffer eller på annat sätt som är hemligt för allmänheten.

3 § Bestämmelser i brottsbalken eller i någon annan lag om påföljder för de brott, som avses i 7 kap. 4 och 5 §§ tryckfrihetsförordningen, eller om förverkande av egendom eller någon annan särskild rättsverkan av ett sådant brott gäller också när brottet är att anse som ett yttrandefrihetsbrott i en taltidning.

4 § För ett yttrandefrihetsbrott i en taltidning ansvarar den som enligt 8 kap. tryckfrihetsförordningen i egenskap av utgivare, ställföreträdare för denne eller ägare är ansvarig för den periodiska skrift som utgör taltidningens förlaga.

Den som är utgivare av den periodiska skriften skall bestämma över taltidningen på ett sådant sätt att ingenting får förekomma i taltidningen mot

hans vilja. Har en ställföreträdare inträtt som utgivare, gäller det sagda honom.

5 § Ingen annan får dömas till ansvar för ett yttrandefrihetsbrott i en taltidning eller för medverkan till ett sådant brott än den som är ansvarig enligt 4 § första stycket. Om en författare eller annan upphovsman till innehållet i en taltidning gör sig skyldig till en sådan gärning som anges i 7 kap. 3 § första stycket tryckfrihetsförordningen, får han dock dömas till ansvar för detta enligt vad som är föreskrivet i allmänhet.

6 § För en skada på grund av ett yttrandefrihetsbrott i en taltidning svarar den som enligt 4 § första stycket är ansvarig för brottet. Om skadeståndsskyldighet på grund av ett brott som avses i 2 § tredje stycket eller 5 § andra meningen gäller vad som är föreskrivet i allmänhet.

Svarar utgivaren av den periodiska skrift som utgör taltidningens förlaga eller en ställföreträdare för denne för ett yttrandefrihetsbrott i en taltidning, är den periodiska skriften ägare skyldig att ersätta skadan tillsammans med utgivaren eller ställföreträdaren.

Skadeståndsskyldighet får inte åläggas någon annan än den som är ansvarig för skadan enligt första eller andra stycket.

7 § Frågor som rör missbruk av yttrandefriheten i en taltidning skall bedömas efter samma grunder som enligt 1 kap. 4 § tryckfrihetsförordningen gäller för bedömningen av missbruk av tryckfriheten.

Den som är ansvarig enligt 4 § första stycket för en taltidning skall anses ha haft kännedom om innehållet i taltidningen och ha medgett att taltidningen sändes i radio.

8 § I ett mål om ansvar eller skadestånd eller om förverkande av egendom eller någon annan särskild rättsverkan på grund av ett yttrandefrihetsbrott i en taltidning får fråga inte väckas om vem som, utan att vara ansvarig för brottet eller skadeståndsskyldig enligt denna lag,

1. är författare eller annan upphovsman till innehållet i taltidningen,
2. har framställt taltidningen, eller
3. har lämnat ett meddelande enligt 1 kap. 1 § tredje stycket tryckfrihetsförordningen till den periodiska skrift som utgör taltidningens förlaga.

Handläggs ett sådant mål som avses i första stycket i samma rättegång som ett tryckfrihetsmål, hindrar det stycket inte att en fråga, som enligt 3 kap. 2 § tryckfrihetsförordningen får väckas i tryckfrihetsmålet, tas upp i den gemensamma rättegången.

9 § Beträffande mål om ansvar eller skadestånd eller om förverkande av egendom eller någon annan särskild rättsverkan på grund av ett yttrandefrihetsbrott i en taltidning gäller vad som är föreskrivet om motsvarande mål

angående tryckfrihetsbrott genom den periodiska skrift som utgör taltidningens förlaga.

I fråga om mål angående ansvar eller skadestånd på grund av brott som avses i 5 § andra meningen gäller vad som är föreskrivet om motsvarande tryckfrihetsmål.

10 § Den som har tagit befattning med tillkomsten eller utsändningen av en taltidning får inte röja vad han därvid har fått veta om vem som är författare eller annan upphovsman till innehållet i taltidningen, vem som har framställt taltidningen eller vem som har lämnat ett sådant meddelande som anges i 8 § första stycket 3, om inte

1. denne har samtyckt till det,

2. det i ett sådant mål som anges i 8 § första stycket är fråga om den, mot vilken talan förs, enligt denna lag är ansvarig för brottet eller är skadeståndsskyldig,

3. det i ett fall som avses i 5 § andra meningen är fråga om ett sådant brott mot rikets säkerhet som anges i 7 kap. 3 § första stycket 1 tryckfrihetsförordningen,

4. det i ett fall som anges i 2 § tredje stycket är fråga om ett sådant brott som avses där och rätten anser det behövt att det vid en förhandling lämnas uppgift om huruvida den som är tilltalad eller skäligen misstänkt för brottet har lämnat meddelandet,

5. det i ett fall som avses i 5 § andra meningen är fråga om ett brott enligt 7 kap. 3 § första stycket 2 eller 3 tryckfrihetsförordningen och rätten anser det behövt att det vid en förhandling lämnas uppgift om huruvida den som är tilltalad eller skäligen misstänkt för brottet har medverkat till framställningen i taltidningen,

6. rätten av hänsyn till ett allmänt eller enskilt intresse anser det vara av synnerlig vikt att uppgift i saken lämnas vid ett vittnesförhör eller ett förhör med en part under sanningsförsäkran, eller

7. uppgiftslämnandet i annat fall är tillåtet enligt 3 kap. 3 § tryckfrihetsförordningen.

11 § En myndighet eller ett annat allmänt organ får inte efterforska vem som är författare eller annan upphovsman till innehållet i en taltidning eller vem som har framställt en taltidning i vidare mån än som krävs för ett åtal eller annat ingripande som inte strider mot denna lag. Får efterforskning förekomma, skall därvid beaktas den tystnadsplikt som är föreskriven i 10 §.

12 § Ägaren till den periodiska skrift som utgör en taltidnings förlaga skall se till att varje utsändning av taltidningen spelas in och att inspelningen bevaras minst sex månader från sändningen. Rätt att kostnadsfritt ta del av en sådan

inspelning och att få en utskrift av vad som har yttrats i sändningen har

1. justitiekanslern,

2. en enskild, om han anser att ett yttrandefrihetsbrott mot honom har begåtts i taltidningen eller att han har lidit skada på grund av ett yttrandefrihetsbrott i taltidningen och det inte är uppenbart att han inte berörs av innehållet i taltidningen på ett sådant sätt att han kan vara målsägande.

13 § Ett allmänt åtal för ett yttrandefrihetsbrott i en taltidning väcks av justitiekanslern. Åtalet skall väckas inom sex månader från det att taltidningen sändes i radio. Vad som är föreskrivet i 9 kap. 2 § andra stycket tryckfrihetsförordningen och annan lag angående åtal för tryckfrihetsbrott skall tillämpas också i fråga om åtal för ett yttrandefrihetsbrott i en taltidning.

14 § I fråga om ansvar för ett brott mot 10 § gäller 20 kap. 3 § brottsbalken. Ett åtal för ett sådant brott får väckas av en åklagare endast om målsäganden anger brottet till åtal.

Den som bryter mot 11 § första meningen döms till böter eller fängelse i högst ett år.

Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet underlåter att fullgöra någon av sina skyldigheter enligt 12 § döms till böter eller fängelse i högst ett år.

Justitiekanslern är åklagare i mål om ansvar för brott som avses i denna paragraf.

---

2 Förslag till Lag om ändring i rättegångsbalken

Härigenom föreskrivs att 36 kap. 5 och 8 §§ samt 49 kap. 4 § rättegångsbalken skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

36 kap.

5 §¹

Den som till följd av 2 kap. 1 eller 2 § eller 3 kap. 1 § sekretesslagen (1980:100) eller bestämmelse, till vilken hänvisas i något av dessa lagrum, ej äger lämna uppgift må ej höras som vittne därom utan tillstånd från den myndighet i vars verksamhet uppgiften har inhämtats.

Ej heller må advokat, läkare, tandläkare, barnmorska, sjuksköterska, kurator vid familjerådgivningsbyrå, som drives av kommun, landstingskommun, församling eller kyrklig samfällighet, eller deras biträden höras angående något, som på grund av denna deras ställning förtrotts dem eller de i samband därmed erfarit, med mindre det är i lag medgivet eller den, till vilkens förmån tystnadsplikten gäller, samtycker därtill.

Rättegångsombud, biträde eller försvarare må ej höras som vittne om vad för uppdragets fullgörande förtrotts honom, med mindre parten medger, att det må yppas.

Utan hinder av vad i andra eller tredje stycket sägs vare annan än försvarare skyldig att avgiva utsaga i mål angående brott, för vilket icke är stadgat lindrigare straff än fängelse i två år.

Om tystnadsplikt för präst inom svenska kyrkan är särskilt stadgat. Präst inom annat trossamfund än svenska kyrkan eller den som i sådant samfund intager motsvarande ställning må icke höras som vittne om något som han vid enskilt skriftermål eller under själavårdande samtal i övrigt har erfarit.

Den som har tystnadsplikt enligt 3 kap. 3 § tryckfrihetsförordningen, 9 § radioansvarighetslagen (1966:756) eller 1 § lagen (1978:480) om ansvarighet i försöksverksamhet med närradio må höras som vittne om förhållande som tystnadsplikten avser endast i den mån det stadgas i nämnda lagrum.

Den som har tystnadsplikt enligt 3 kap. 3 § tryckfrihetsförordningen, 9 § radioansvarighetslagen (1966:756), 1 § lagen (1978:480) om ansvarighet i försöksverksamhet med närradio eller 10 § lagen (1981:000) om ansvarighet för taltidningar får höras som vittne om ett förhållande som tystnadsplikten avser endast i den mån det föreskrivs i nämnda paragrafer.

¹ Senaste lydelse 1980:101.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

8 §²

Rätten må förelägga den som skall höras som vittne att, innan han infinner sig för avgivande av vittnesmål, uppliva sin kunskap om vad vittnesförhöret gäller genom att granska för vittnet tillgängliga räkenskapsböcker, anteckningar eller andra handlingar eller besiktiga plats eller föremål, om sådant kan ske utan avsevärd olägenhet för vittnet.

Om rätten enligt 3 kap. 3 § 5 tryckfrihetsförordningen eller 9 § första stycket 5 radioansvarighetslagen (1966:756) skall pröva huruvida någon, som är pliktig att hemlighålla uppgift som där avses, *likväl* må höras som vittne därom, *inhämta* rätten först, om ej särskilda skäl *föranleda* annat, yttrande från företag, hos vilket han har erhållit vetskap om uppgiften.

Om rätten enligt 3 kap. 3 § 5 tryckfrihetsförordningen, 9 § första stycket 5 radioansvarighetslagen (1966:756) eller 10 § 6 lagen (1981:000) om ansvarighet för *taltidningar* skall pröva huruvida någon, som är pliktig att hemlighålla *en* uppgift som avses *där*, *ändå* får höras som vittne därom, *skall* rätten först, om *inte* särskilda skäl *föranleder* annat, *inhämta* yttrande från *det* företag hos vilket han har erhållit vetskap om uppgiften.

49 kap.

4 §³

Talan mot underrätts beslut under rättegången skall föras särskilt, om rätten

1. avisat ombud, biträde eller försvarare;
2. ogillat tredje mans yrkande att få som intervenient delta i rättegången;
3. förelagt part eller annan att förete skriftligt bevis eller att tillhandahålla föremål för syn eller besiktning eller *ock* enligt 3 kap. 3 § 5 tryckfrihetsförordningen eller 9 § första stycket 5 radioansvarighetslagen (1966:756) funnit det vara av synnerlig vikt att *där avsedd* uppgift lämnas vid vittnesförhör eller förhör med part under sanningsförsäkran;
3. förelagt *en* part eller *någon* annan att förete *ett* skriftligt bevis eller att tillhandahålla *ett* föremål för syn eller besiktning eller *också* enligt 3 kap. 3 § 5 tryckfrihetsförordningen, 9 § första stycket 5 radioansvarighetslagen (1966:756) eller 10 § 6 lagen (1981:000) om ansvarighet för *taltidningar* funnit det vara av synnerlig vikt att *en* uppgift som avses

² Senaste lydelse 1977:1020.

³ Senaste lydelse 1977:1020.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

där lämnas vid ett vittnesförhör eller ett förhör med en part under sanningsförsäkran;

4. utlåtits sig angående ådömande av förelagt vite eller häkte eller om ansvar för förseelse i rättegången eller angående skyldighet för någon, som ej är part eller intervenient, att gottgöra i rättegången vållad kostnad;

5. utlåtits sig angående ersättning eller förskott av allmänna medel till målsägande eller angående ersättning eller förskott till biträde, försvarare, vittne, sakkunnig eller annan, som ej är part eller intervenient;

6. utlåtits sig i tvistemål angående kvarstad, skingringsförbud eller annan handräckning eller i brottmål angående häktning eller åtgärd, som avses i 25–28 kap.; eller

7. avslagit begäran om rättshjälp eller om ersättning eller förskott till part, som åtnjuter sådan förmån, eller avslagit begäran om biträde eller försvarare eller till sådant uppdrag förordnat annan, än part föreslagit.

Särskild talan skall föras genom besvär. Är fråga om beslut, som avses i 1, 2, 3 eller 7, åligge den som vill föra talan att, om beslutet meddelas vid sammanträde för förhandling, genast och eljest inom en vecka från den dag, då han erhöll del därav, anmäla missnöje; försummas det, äge han ej vidare rätt till talan. Rätten pröve genast, om anmälan rätteligen gjorts.

---

3 Förslag till Lag om ändring i sekretesslagen (1980:100)

Härigenom föreskrivs att 16 kap. 1 § sekretesslagen (1980:100)¹ skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

16 kap.

1 §

Att friheten enligt 1 kap. 1 § tryckfrihetsförordningen att meddela och offentliggöra uppgifter i vissa fall är begränsad framgår av 7 kap. 3 § första stycket 1 och 2 samt 5 § 1 och 2 samma förordning. De fall av uppsåtligt åsidosättande av tystnadsplikt, i vilka nämnda frihet enligt 7 kap. 3 § första stycket 3 och 5 § 3 tryckfrihetsförordningen i övrigt är begränsad, är de där tystnadsplikten följer av

-----

2. 3 kap. 3 § tryckfrihetsförordningen, 9 § radioansvarighetslagen (1966:756) eller 1 § lagen (1978:480) om ansvarighet i försöksverksamhet med närradio

2. 3 kap. 3 § tryckfrihetsförordningen, 9 § radioansvarighetslagen (1966:756), 1 § lagen (1978:480) om ansvarighet i försöksverksamhet med närradio eller 11 § lagen (1981:000) om ansvarighet för radiotidningar

-----

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1981.

¹ Lagen omtryckt 1980:880.

Remissammanställning

1 Remissinstanser

Remissyttranden över betänkandet (Ds U 1980:12) Radiosända dagstidningar har avgetts av justitiekanslern, hovrätten för Nedre Norrland, upphovsrättsutredningen (Ju 1976:02), yttrandefrihetsutredningen (Ju 1977:10), handikappinstitutet, televerket, riksrevisionsverket, radionämnden, presstödsnämnden, talboks- och punktskriftsbiblioteket, närradiokommittén (U 1978:11), utredningen (U 1980:08) om distribution av innehållet i dagstidningar till synskadade, Stockholms läns landsting, Sveriges Radio AB, Svenska journalistförbundet, Svenska tidningsutgivareföreningen, Allmänhetens pressombudsman, Pressens opinionsnämnd, Synskadades riksförbund och Sällskapet Norra Hallands taltidning.

Landstingsförbundet har avstått från att yttra sig.

2 Remissyttranden

Beträffande remissyttrandena över betänkandet såvitt gäller förslaget att införa möjlighet till rundradiosändning av taltidningar hänvisas till remissammanställningen i det ärende som kommer att anmälas av chefen för utbildningsdepartementet. I det följande redovisas bara de uttalanden av remissinstanserna som rör förslaget till reglering av ansvarigheten i radiosända taltidningar.

Justitiekanslern anser att första och andra styckena i 4 § i förslaget till lag om ansvarighet för radiosända taltidningar (LART) bör skifta plats. I klarhetens intresse bör vidare i 5 § intas en bestämmelse om ansvarighet motsvarande den som finns i 5 § andra stycket radioansvarighetslagen. Slutligen bör enligt justitiekanslern 10 § 2 LART ges en tydligare språklig utformning.

Hovrätten för Nedre Norrland har ingen crinran mot förslaget.

Yttrandefrihetsutredningen uttalar att den föreslagna lagstiftningen inte utgör något hinder i kommitténs fortsatta arbete att få till stånd en heltäckande yttrandefrihetslagstiftning.

Televerket anmärker att orden "sändningsrätt enligt" bör ersätta "i rundradio med stöd av" i 1 § första stycket LART, eftersom den i lagrummet nämnda lagen inte ger sändningsrätt utan det för sådan krävs ett särskilt tillstånd. Vidare förordar verket att 2 § andra stycket sista meningen i LART ändras till "-- endast om taltidningen har förekommit i rundradiosändning". Uttrycket "blivit sänd i radio" sägs vara alltför vagt. Det är endast rundradiosändning som ger offentlighet. Andra former av radiosändningar är som regel inte avsedda för alla och envar, och mottagningen av sådana sändningar är reglerad bl. a. genom föreskrifter till skydd för telehemlighete-

ten. Uttrycket "förekommit i rundradiosändning" används i 7 § radiolagen. Slutligen påpekar televerket att ordet "radiosända" inte finns med i hänvisningen till LART i den föreslagna nya lydelsen av 36 kap. 5 och 8 §§ och 49 kap. 4 § rättegångsbalken samt 16 kap. 1 § 2 sekretesslagen.

Radionämnden, som anser att programföretagen inom Sveriges-radiokoncernen bör svara för sändandet av taltidningar, har uppfattningen att LART bör kunna tillämpas också med en sådan ordning.

Talboks- och punktskriftsbiblioteket konstaterar att någon lagstiftning som motsvarar LART inte finns i dag för taltidningar som sprids via färdiginspelade kassetter. Enligt bibliotekets mening är det angeläget att en ansvarighetslagstiftning kommer till stånd också för kassettdistribuerade taltidningar. Att denna ansvarighetslagstiftning sannolikt inte kan genomföras omgående får dock inte utgöra något hinder mot att juridiska förutsättningar skapas för radiodistribution av taltidningar.

Synskadades riksförbund delar uppfattningen att den tryckta utgåvan av en tidning och radioutgåvan skall ha samma ansvarige utgivare.

Lagrådsremissens lagförslag

1 Förslag till

Lag om ansvarighet för radiotaltidningar

Härigenom föreskrivs följande.

1 § Denna lag gäller yttrandefriheten i sådana radiotaltidningar som avses i lagen (1981:000) om radiotaltidningar.

I frågor som inte behandlas i denna lag gäller vad som föreskrivs i andra författningar.

2 § Missbruk av yttrandefriheten i en radiotaltidning medför ansvar och skadeståndsskyldighet endast när gärningen innefattar yttrandefrihetsbrott. Vad som har sagts nu gäller också förverkande av egendom och annan särskild rättsverkan av brott.

Med yttrandefrihetsbrott avses i denna lag framställningar eller offentliggöranden som enligt 7 kap. 4 eller 5 § tryckfrihetsförordningen skulle ha varit att anse som tryckfrihetsbrott, om gärningen hade begåtts genom en tryckt skrift. Yttrandefrihetsbrott föreligger endast om radiotaltidningen har blivit sänd.

Som yttrandefrihetsbrott anses inte tillkännagivanden i annonser eller liknande meddelanden i en radiotaltidning, om det inte av meddelandets innehåll omedelbart framgår att ansvar för ett sådant brott kan komma i fråga. Är ett meddelande straffbart i förening med omständigheter, som inte omedelbart framgår av meddelandets innehåll, gäller vad som är föreskrivet i allmänhet. Detsamma gäller i fråga om meddelanden genom chiffer och andra meddelanden som är hemliga för allmänheten.

3 § Bestämmelser i brottsbalken eller i annan lag om påföljd för de brott, som avses i 7 kap. 4 och 5 §§ tryckfrihetsförordningen, eller om förverkande av egendom eller annan särskild rättsverkan av ett sådant brott gäller också när brottet är att anse som yttrandefrihetsbrott i en radiotaltidning.

4 § Den som är utgivare av den periodiska skrift som utgör en radiotaltidnings förlaga skall bestämma över radiotaltidningen på ett sådant sätt att ingenting får förekomma i denna mot hans vilja. Har en ställföreträdare inträtt som utgivare, gäller det sagda honom.

5 § För yttrandefrihetsbrott i en radiotaltidning ansvarar den som enligt 8 kap. tryckfrihetsförordningen i egenskap av utgivare, ställföreträdare för denne eller ägare är ansvarig för den periodiska skrift som utgör radiotaltidningens förlaga.

6 § Ingen annan får dömas till ansvar för yttrandefrihetsbrott i en radiotaltidning eller för medverkan till ett sådant brott än den som är ansvarig enligt 5 §.

Om en författare eller annan upphovsman till innehållet i en radiotaltidning gör sig skyldig till en sådan gärning som anges i 7 kap. 3 § första stycket tryckfrihetsförordningen, får han dock dömas till ansvar för detta enligt vad som är föreskrivet i allmänhet. Detsamma gäller, om någon lämnar ett meddelande för offentliggörande i en radiotaltidning eller anskaffar uppgifter eller underrättelser för att offentliggöra dessa i en sådan tidning eller för att lämna ett sådant meddelande som nyss har angetts utan att syftet är att uppgifterna eller underrättelserna skall offentliggöras i radiotaltidningens förlaga.

7 § För skada på grund av yttrandefrihetsbrott i en radiotaltidning svarar den som enligt 5 § är ansvarig för brottet.

Svarar utgivaren av den periodiska skrift som utgör en radiotaltidnings förlaga eller en ställföreträdare för denne för ett yttrandefrihetsbrott i radiotaltidningen, är den periodiska skriftens ägare skyldig att ersätta skadan tillsammans med utgivaren eller ställföreträdaren.

Skadeståndsskyldighet får inte åläggas någon annan än den som är ansvarig för skadan enligt första eller andra stycket. Om skadeståndsskyldighet på grund av brott som avses i 2 § tredje stycket eller 6 § andra stycket gäller dock vad som är föreskrivet i allmänhet.

8 § Frågor som rör missbruk av yttrandefriheten i en radiotaltidning skall bedömas efter samma grunder som enligt 1 kap. 4 § tryckfrihetsförordningen gäller för bedömningen av missbruk av tryckfriheten.

Den som är ansvarig enligt 5 § för en radiotaltidning skall anses ha haft kännedom om innehållet i radiotaltidningen och ha medgett att denna sändes.

9 § I mål om ansvar eller skadestånd eller om förverkande av egendom eller annan särskild rättsverkan på grund av yttrandefrihetsbrott i en radiotaltidning får frågan inte väckas om vem som, utan att vara ansvarig för brottet eller skadeståndsskyldig enligt denna lag,

1. är författare eller annan upphovsman till innehållet i radiotaltidningen,
2. har framställt radiotaltidningen, eller

3. har lämnat meddelande enligt 1 kap. 1 § tredje stycket tryckfrihetsförordningen till den periodiska skrift som utgör radiotaltidningens förlaga.

Handläggs ett sådant mål som avses i första stycket i samma rättegång som ett tryckfrihetsmål, hindrar det stycket inte att en fråga, som enligt 3 kap. 2 § andra stycket tryckfrihetsförordningen får väckas i tryckfrihetsmålet, tas upp i den gemensamma rättegången.

10 § Beträffande mål om ansvar eller skadestånd⁴ eller om förverkande av egendom eller annan särskild rättsverkan på grund av yttrandefrihetsbrott i en radiotaltidning gäller vad som är föreskrivet om motsvarande mål angående tryckfrihetsbrott genom den periodiska skrift som utgör radiotaltidningens förlaga.

I fråga om mål angående ansvar eller skadestånd på grund av brott som avses i 6 § andra stycket första meningen gäller vad som är föreskrivet om motsvarande tryckfrihetsmål.

11 § Den som har tagit befattning med tillkomsten eller sändningen av en radiotaltidning får inte röja vad han därvid har fått veta om vem som är författare eller annan upphovsman till innehållet i radiotaltidningen, vem som har framställt denna eller vem som har lämnat ett sådant meddelande som anges i 9 § första stycket 3, om inte

1. denne har samtyckt till det,

2. det i ett sådant mål som anges i 9 § första stycket är fråga om huruvida den, mot vilken talan förs, enligt denna lag är ansvarig för brottet eller är skadeståndsskyldig,

3. det i ett fall som avses i 6 § andra stycket första meningen är fråga om ett sådant brott mot rikets säkerhet som anges i 7 kap. 3 § första stycket 1 tryckfrihetsförordningen.

4. rätten i ett fall, som avses i 2 § tredje stycket, eller i ett fall, som avses i 6 § andra stycket första meningen och där det är fråga om ett brott enligt 7 kap. 3 § första stycket 2 eller 3 tryckfrihetsförordningen, anser det behövt att det vid förhandling lämnas uppgift om huruvida den som är tilltalad eller skäligen misstänkt för brottet har lämnat meddelandet eller medverkat till framställningen i radiotaltidningen,

5. rätten av hänsyn till ett allmänt eller enskilt intresse anser det vara av synnerlig vikt att uppgift i saken lämnas vid vittnesförhör eller förhör med en part under sanningsförsäkran, eller

6. uppgiftslämnandet i annat fall är tillåtet enligt 3 kap. 3 § tryckfrihetsförordningen.

12 § Myndigheter och andra allmänna organ får inte efterforska den som är författare eller annan upphovsman till innehållet i en radiotaltidning eller den som har framställt en radiotaltidning i vidare mån än som krävs för ett

åtal eller annat ingripande som inte strider mot denna lag. Får efterforskning förekomma. skall därvid beaktas den tystnadsplikt som är föreskriven i 11 §.

13 § Ägaren till den periodiska skrift som utgör en radiotaltidnings förlaga skall se till att varje sändning av radiotaltidningen spelas in och att inspelningen bevaras minst sex månader från sändningen. Rätt att kostnadsfritt ta del av en sådan inspelning och att få en utskrift av vad som har yttrats i sändningen har

1. justitiekanslern,
2. en enskild, om han anser att ett yttrandefrihetsbrott mot honom har begåtts i radiotaltidningen eller att han har lidit skada på grund av ett yttrandefrihetsbrott i radiotaltidningen och det inte är uppenbart att han inte berörs av innehållet i denna på ett sådant sätt att han kan vara målsägande.

14 § Allmänt åtal för yttrandefrihetsbrott i en radiotaltidning väcks av justitiekanslern. Åtalet skall väckas inom sex månader från det att radiotaltidningen sändes. Vad som är föreskrivet i 9 kap. 2 § andra stycket tryckfrihetsförordningen och annan lag angående åtal för tryckfrihetsbrott skall tillämpas också i fråga om åtal för yttrandefrihetsbrott i en radiotaltidning.

15 § I fråga om ansvar för brott mot 11 § gäller 20 kap. 3 § brottsbalken. Åtal för ett sådant brott får väckas av åklagaren endast om målsäganden anger brottet till åtal.

Den som bryter mot 12 § första meningen döms till böter eller fängelse i högst ett år.

Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet underlåter att fullgöra någon av sina skyldigheter enligt 13 § döms till böter eller fängelse i högst ett år.

Justitiekanslern är åklagare i mål om ansvar för brott som avses i denna paragraf.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1981.

LAGRÅDET

Utdrag
PROTOKOLL
vid sammanträde
1981-03-06

Närvarande: justitierådet Holmberg, regeringsrådet Hellner, justitierådet Persson.

Enligt lagrådet den 27 februari 1981 tillhandakommet utdrag av protokoll vid regeringssammanträde den 26 februari 1981 har regeringen på hemställan av statsrådet Petri beslutat inhämta lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om ansvarighet för radiotaltidningar,
2. lag om ändring i rättegångsbalken,
3. lag om ändring i sekretesslagen (1980:100).

Förslagen har inför lagrådet föredragits av hovrättsassessorn Göran Regner.

Förslagen föranleder följande yttrande av *lagrådet*:

Förslaget till lag om ansvarighet för radiotaltidningar

14 §

Detta stadgande synes ha fått en snävare innebörd än som åsyftats. Avsikten torde ha varit att justitiekanslerns åtalsrätt skulle omfatta inte bara yttrandefrihetsbrott utan även det fallet att en upphovsman till innehållet i en radiotaltidning gör sig skyldig till sådan gärning som anges i 7 kap. 3 § första stycket tryckfrihetsförordningen (6 § andra stycket första meningen i det remitterade förslaget; jfr också 10 § andra stycket). Lagrådet föreslår att till 14 § fogas ett andra stycke, vari föreskrivs att justitiekanslern är åklagare även i mål om ansvar för brott som avses i 6 § andra stycket första meningen.

Övriga lagförslag

Förslagen lämnas utan erinran.

JUSTITIEDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1981-03-19

Närvarande: statsministern Fälldin, ordförande, och statsråden Ullsten, Bohman, Wikström, Friggebo, Mogård, Dahlgren, Krönmark, Burenstam Linder, Johansson, Wirtén, Holm, Andersson, Boo, Winberg, Adelson, Danell, Petri, Eliasson

Föredragande: statsrådet Petri

Proposition om ansvarighet för radiotaltidningar, m. m.

Föredraganden anmäler lagrådets yttrande¹ över förslag till

1. lag om ansvarighet för radiotaltidningar,
2. lag om ändring i rättegångsbalken,
3. lag om ändring i sekretesslagen (1980:100).

Föredraganden redogör för lagrådets yttrande och anför.

Lagrådet har lämnat de remitterade förslagen utan erinran utom så till vida att lagrådet har förordat ett tillägg till 14 § i den föreslagna lagen om ansvarighet för radiotaltidningar. Också enligt min mening bör det remitterade förslaget ändras på denna punkt.

Chefen för utbildningsdepartementet kommer senare denna dag att hemställa att regeringen genom proposition föreslår riksdagen att anta förslag till lag om radiotaltidningar, m. m. Därvid kommer han att förorda att radiotaltidningar inte skall få innehålla annonsmaterial. Detta föranleder ändringar i 2, 7 och 11 §§ i den föreslagna lagen om ansvarighet för radiotaltidningar.

Vidare bör vissa redaktionella ändringar göras i förslaget.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att anta de av lagrådet granskade förslagen med vidtagna ändringar.

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att anta de förslag som föredraganden har lagt fram.

¹ Beslut om lagrådsremiss fattat vid regeringssammanträde den 26 februari 1981.

Innehållsförteckning

Proposition	1
Propositionens huvudsakliga innehåll	1
Lagförslag	2
1 Lag om ansvarighet för radiotaltidningar	2
2 Lag om ändring i rättegångsbalken	6
3 Lag om ändring i sekretesslagen (1980:100)	9
Utdrag av protokoll vid regeringssammanträde den 26 februari 1981	10
1 Inledning	10
2 Gällande regler om ansvarighet för periodiska skrifter, radio- och TV-program m. m.	10
3 Rätten att sända radiotaltidningar	12
4 Utredarens förslag i fråga om ansvarigheten för radiosända taltidningar m. m.	13
5 Föredragandens överväganden	14
6 Upprättade lagförslag	17
7 Specialmotivering	17
7.1 Förslaget till lag om ansvarighet för radiotaltidningar ..	17
1 §	17
2 §	17
3 §	17
4 §	18
5 §	18
6 §	18
7 §	18
8 §	19
9 §	19
10 §	19
11 §	19
12 §	20
13 §	20
14 §	20
15 §	20
7.2 Ändringarna i rättegångsbalken och sekretesslagen ..	21
8 Hemställan	21
9 Beslut	21
<i>Bilaga 1</i> Den särskilde utredarens lagförslag	22
<i>Bilaga 2</i> Remissammanställning	30
<i>Bilaga 3</i> Lagrådsremissens lagförslag	32
Utdrag av lagrådets protokoll den 6 mars 1981	36
Utdrag av protokoll vid regeringssammanträde den 19 mars 1981 ..	37